

ВІДГУК

офіційного опонента Джурило Аліни Петрівни, кандидата педагогічних наук, доцента кафедри іноземної філології і перекладу Національного транспортного університету на дисертаційну роботу Пономаренко Наталі Григорівни «Підготовка експертів з освіти в німецькомовних країнах Європейського Союзу», подану на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Розбудова національної системи освіти та євроінтеграційний поступ України актуалізують міжнародне співробітництво з метою синхронізації, у тому числі й вітчизняної освітньої теорії та практики, з європейськими стандартами. Необхідність долучення до прогресивних здобутків зарубіжної педагогіки окреслена у законодавчих та стратегічних документах, що визначають простір функціонування національної освіти, а саме: чинних Законах України «Про освіту» (1991 р.), «Про загальну середню освіту» (1999 р.), Національної стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року (2013 р.) і т.д. Реформування освіти в Україні є частиною процесів оновлення освітніх систем, що відбуваються останні роки у європейських країнах та пов'язані з визнанням значущості знань як рушія суспільного добробуту та прогресу. Основними джерелами цих змін стали світовий та європейський контексти розвитку освіти, зміни у ставленні й вимогах держави і суспільства до її якості, оновлення освітньої парадигми, розвиток психолого-педагогічної науки, теорії управління й суміжних наук, зміни у фінансуванні освіти й засобах регулювання діяльності навчальних закладів.

Саме тому в освітній системі України сьогодні набуває особливого значення організація цілеспрямованої роботи з підвищення кваліфікації педагогічних кадрів, зокрема управлінців. В умовах глобалізації, євроінтеграції та інформатизації суспільства освіта перетворюється на один із вирішальних засобів формування людського капіталу, а тому для цілісного дослідження соціально-значущих проблем розвитку сфери освіти України вагомим значенням набуває підготовка висококваліфікованих фахівців, що здатні об'єктивно та

конструктивно оцінювати зміст освіти, якість надання освітніх послуг, проводити експертизу освітнього середовища та надавати консультації педагогічним працівникам всіх рівнів і типів навчальних закладів.

В умовах пошуку вітчизняною освітою ефективних шляхів підготовки висококваліфікованих спеціалістів для проведення експертиз у сфері освіти та гармонізації освітніх програм українських ВНЗ згідно європейських стандартів, кандидатська дисертація Пономаренко Наталі Григорівни «Підготовка експертів з освіти в німецькомовних країнах Європейського Союзу» є актуальною і своєчасною.

Авторка досить переконливо аргументує актуальність теми дослідження наявністю виявлених суперечностей включно з браком компаративних досліджень з проблем підготовки експертів у галузі освіти в нашій державі. Актуальність дослідження аспекту підготовки експертів з освіти у німецькомовних країнах Євросоюзу посилюється ще й широким спектром наукових розвідок ученими Австрії, Німеччини та Швейцарії з цього питання. Тому, цілісний розгляд зазначеної проблематики з неупереджених позицій є цінним для України.

Тема роботи тісно пов'язана з проблематикою наукових досліджень Київського університету імені Бориса Грінченка «Філософські, освітологічні та методичні засади компетентнісної особистісно-професійної багатoproфільної університетської освіти» (реєстраційний номер 0110U00627), а отже відповідає запитам національної науки у контексті інтеграції в європейський освітній простір.

Н. Г. Пономаренко представила дисертаційну роботу, в якій дослідила проблему підготовки експертів з освіти, проаналізувала освітні програми підготовки, зміст, цілі, форми та методи підготовки експертів, застосувавши комплекс методів дослідження (теоретичні та емпіричні).

Науковий апарат дисертації, загалом, подано коректно – простежується логічний взаємозв'язок між метою дослідження та дослідницькими завданнями. Усвідомлення актуальності тематики, що розробляється, дозволило автору

грамотно визначити об'єкт і предмет дослідження. Валідна методологія наукового дослідження Н. Г. Пономаренко забезпечила вірогідність наукових тверджень, висновків і рекомендацій, що сформульовано у дисертації. Цей висновок підтверджується обговоренням отриманих результатів на науково-практичних конференціях різного рівня з широкою географією та значною, для рівня кандидатської дисертації, кількістю опублікованих автором праць за темою дослідження (27 одноосібних публікацій), у тому числі і у зарубіжжі.

Проведена експертиза дисертаційного дослідження переконливо доводить, що структура наукової роботи Н. Г. Пономаренко відображає послідовність виконання завдань, сформованих автором для вирішення досліджуваної проблеми. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків та додатків. Поряд з цим варто відмітити список використаних джерел, який складається з 323 найменувань, з яких – 172 іноземними мовами, що гарантує достовірність отриманих результатів.

Для реалізації першого завдання Н. Г. Пономаренко у першому розділі дисертації «Підготовка експертів з освіти як об'єкт наукового дослідження» на основі аналізу наукової теорії з проблеми дослідження розглянула проблему експертизи загалом, та експертів в освіті зокрема у працях українських та зарубіжних учених (здебільшого німецькомовних), що дозволило авторці визначити ступінь дослідженості даного питання. Проведений аналіз, у свою чергу, дозволив розкрити сутність та зміст феноменів «експертиза», «експертиза в освіті», «експерт», «експерт з освіти», що забезпечило виконання другого завдання дисертаційної роботи. Цінним результатом наукового дослідження в аспекті термінології є уточнення змісту поняття «експертиза» в німецькомовному науковому просторі. Натомість, дослідницею було виявлено, що науковці досліджуваних країн не дають визначень понять «експерт» та «експерт з освіти», розглядаючи їх у контексті тих компетенцій, якими вони повинні оволодіти, а саме: методичних, предметних, організаційних, соціальних та особистісних.

Аналіз законодавчих актів та державних постанов німецькомовних країн ЄС дозволив дисертантці дійти висновку, що експертиза є важливим засобом для забезпечення якості освіти, а необхідність проведення експертиз, а також створення спеціальних установ для координації експертної діяльності в дошкільній, загальній середній, професійній, вищій та післядипломній освіті законодавчо закріплено на національному рівні та на рівні федеральних земель Німеччини, Австрії, на федеральному рівні і на рівні кантонів Швейцарії, а також на національному рівні Ліхтенштейну та Люксембургу, за виключенням експертизи в галузі дошкільної освіти.

Другий розділ «Організаційно-методичні засади підготовки експертів з освіти в німецькомовних країнах Європейського Союзу» забезпечив виконання третього завдання дисертаційного дослідження. Дисертантка дослідила кваліфікаційні цілі підготовки експертів з освіти, проаналізувала освітні програми підготовки відповідних спеціалістів в Австрії, Німеччині та Швейцарії.

Для розкриття організаційних та методичних засад підготовки експертів з освіти в німецькомовних країнах Європейського Союзу Н. Г. Пономаренко у підпунктах 2.1. та 2.2. дисертації охарактеризувала зміст, форми та методи підготовки експертів у галузі освіти у досліджуваних країнах.

Грунтовний аналіз програм підготовки експертів з освіти в досліджуваних країнах, обсяг їх навчального навантаження, співвідношення аудиторних занять та самостійної роботи дозволив дійти висновку, що програми підготовки та магістерські освітні програми підготовки експертів в галузі загальної середньої освіти формуються на уніфікованих організаційно-методичних засадах, а у підготовці кваліфікованих спеціалістів з проведення експертиз в сфері загальної середньої освіти Німеччини та Австрії взагалі не виявлено відмінностей.

Реалізація поставлених завдань дозволяє авторці дійти висновку, що успішна підготовка експертів з освіти у німецькомовних країнах ЄС базується на використанні переважно методів, що спрямовані на реалізацію андрагогічних принципів, а саме: мозкові штурми, формалізоване інтерв'ю з

експертом, аналіз відеозапису власних практичних ситуацій, метод портфоліо, метод конкретних ситуацій тощо.

Варто відзначити практичну зорієнтованість рецензованої дисертації. Третій розділ «Використання досвіду німецькомовних країн Європейського Союзу у підготовці експертів з освіти в Україні» забезпечив обґрунтування можливостей використання елементів продуктивного досвіду Австрії, Німеччини та Швейцарії у процесі створення та оновлення вже існуючих, але поодиноких програм з підготовки експертів у сфері освіти в Україні, що відповідає четвертому завданню.

Здобутки дисертаційного дослідження акумулюються у висновках, обґрунтованість яких не викликає сумніву з огляду на змістовність здійсненої наукової розвідки, яка відзначається не лише науковою значимістю, а й практичною доцільністю.

Узагальнюючи констатуємо, що теоретико-методологічна основа дисертації, застосування комплексу теоретичних та емпіричних методів дослідження, ретельно проаналізована та структурована джерельна база уможливили здійснення об'єктивного теоретичного аналізу заявленої проблеми.

Наукова новизна дисертації Н. Г. Пономаренко полягає у тому, що автором уперше в українській педагогічній науці було здійснено цілісне дослідження педагогічних, організаційних та методичних засад підготовки експертів з освіти в німецькомовних країнах Європейського Союзу. Дисертантом було уточнено зміст поняття «експертиза» в німецькомовному науковому просторі, яке розуміється як систематичне емпіричне дослідження та оцінювання предмету експертизи (програм, заходів, установ тощо) з метою покращення його якості, та здійснено порівняльний аналіз ключових термінів дослідження з їх українськими відповідниками; визначено організаційно-методичні засади підготовки експертів з освіти в німецькомовних країнах Європейського Союзу (кваліфікаційні цілі, зміст та структура освітніх програм, зміст, форми та методи підготовки); класифіковано види підготовки експертів з

освіти в німецькомовних країнах ЄС (у галузі шкільної та вищої освіти, емпіричних досліджень); систематизовано форми і методи підготовки освітніх експертів в Австрії, Німеччині та Швейцарії. У контексті обґрунтування можливостей творчого використання в Україні елементів продуктивного досвіду німецькомовних країн ЄС з підготовки експертів у галузі освіти дисертанткою було розроблено рекомендації щодо застосування високих досягнень цих країн на міжнародному, національному та інституційному рівнях.

Результати дослідження Н. Г. Пономаренко несуть у собі багаторівневий потенціал практичного застосування. Основні положення та висновки щодо організаційно-методичної підготовки експертів з освіти в німецькомовних країнах ЄС можуть бути використані у контексті оновлення вітчизняних програм підготовки висококваліфікованих фахівців для проведення експертиз у галузі освіти. Також результати дослідження можна розглядати як цінне джерело для подальших наукових розвідок у сфері порівняльної педагогіки, а науковий доробок дисертантки може бути використаний під час розробки та викладання відповідних навчальних курсів.

Зміст автореферату та основних положень дисертації – ідентичний.

Позитивно оцінюючи дисертаційну роботу Н. Г. Пономаренко у цілому, вважаємо за необхідне вказати на окремі недоліки, озвучити дискусійні моменти, висловити побажання щодо подальшого удосконалення тексту:

1. Варто вітати спробу дисертантки реалізувати саме порівняльне дослідження на основі вивчення досвіду декількох країн. Водночас, необхідним для порівняльних досліджень є окреслення територіальних меж, що зазвичай забезпечує чітке структурування матеріалу. Вважаємо, що для рецензованої дисертації територіальні межі із обґрунтуванням вибору досліджуваних країн є особливо важливим, оскільки це дало б можливість дисертантці пояснити вибір для дослідження Швейцарії, яка не є країною-членом ЄС (про що авторка особисто зазначила). Натомість підготовку експертів з питань освіти у Бельгії

не було розглянуто, хоча ця країна входить до складу ЄС, а німецька мова у ній є однією з трьох офіційних.

2. Хоча порівняльно-педагогічні розвідки здійснюються у горизонтальному вимірі, зосереджуючись на аналізі педагогічних феноменів сучасності, визначення автором хронологічних меж дозволило б сформувати в середині роботи чітку рамку, яка забезпечила б можливість для концентрації. Відсутність у дисертації Н. Г. Пономаренко хронологічних меж, на наш погляд, певною мірою «розмиває» виклад предмету дослідження.

3. У дисертації не розкрито критерії, які були використані автором при відборі та характеристиці освітніх програм підготовки експертів з освіти в німецькомовних країнах ЄС. Також, доречним вважаємо було б оформлення результатів аналізу у формі порівняльної таблиці для більш наочного відображення результатів.

4. Робота тільки виграла б у разі представлення дисертанткою не лише позитивного досвіду з підготовки експертів з освіти в Австрії, Німеччині та Швейцарії, а й наявних проблем як у баченні в німецькомовних вчених, так і в авторському виконанні. Такий аналіз убезпечив би від можливих проблем українську освіту, яка розвивається за спільними траєкторіями в єдиному європейському освітньому просторі.

5. Слід вітати ґрунтовний аналіз сутності та змісту базових понять дослідження; імпонує уточнення понять «експертиза», «експертиза в освіті», «експерт», «експерт з освіти» тощо. Враховуючи перспективність проведеного аналізу, варто було б запропонувати авторське трактування ключових феноменів дослідження, а також оформити напрацювання у форматі глосарію та видати окремим виданням у контексті подальшої наукової роботи дисертантки.

Однак висловлені зауваження та побажання носять подекуди суб'єктивний і дискусійний характер, та не є принциповими для загальної високої оцінки дисертації.

Аналіз наукової роботи **Пономаренко Наталі Григорівни** на тему «Підготовка експертів з освіти в німецькомовних країнах Європейського Союзу» засвідчує, що вона є актуальним, завершеним, цілісним і самостійним науковим дослідженням, яке має належну наукову новизну, теоретичне та практичне значення. У роботі отримано нові науково обґрунтовані результати, які дали змогу автору здійснити комплексне вирішення актуального наукового завдання, що полягає у тому, щоб цілісно та системно дослідити організаційно-методичні засади підготовки експертів з освіти у німецькомовних країнах ЄС і визначити напрями використання зарубіжного досвіду задля його імплементації в Україні.

У цілому вважаємо, що рецензована дисертація за змістом, висновками та одержаними результатами відповідає профілю спеціалізованої вченої ради Д 26.133.06 у Київському університеті імені Бориса Грінченка та вимогам пунктів 9, 10, 12, 13 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого Постановою Кабінету міністрів України № 567 від 24 липня 2013 р. (зі змінами, внесеними згідно з Постановою Кабінету міністрів України № 656 від 19 серпня 2015 р.), а її автор – **Пономаренко Наталя Григорівна** – заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент:

кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри іноземної філології і
перекладу Національного транспортного
університету

А. П. Джурило

Підпис завіряю
Начальник відділу кадрів НТУ

Н. І. Васянова